

ГЛАДИШЕВ В.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри слов'янської філології Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського

ОСМИСЛЕННЯ ПОСТАТІ ТА ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА АНДРІЄМ СИНЯВСЬКИМ

1. 200-річчя з дня народження Тараса Шевченка вимагає від українського суспільства всебічного осмислення ролі цієї постаті в історії української культури, в українській свідомості, у становленні українського менталітету та формуванні української нації за часів існування обох імперій.

2. Андрій Донатович Синявський (1925-1997) є видатним науковцем-літературознавцем, ставлення якого до поезії та творчості Тараса Шевченка до його власного ув'язнення після всесвітньо відомого судового процесу «Синявського-Даніеля» (1965-1966 рр.) значною мірою було сформовано «традиційним» для радянського літературознавства «розподілом» письменників та поетів на «прогресивні та реакційні», «народні» та «елітарні».

3. Скандально відомий судовий процес «Синявського-Даніеля» став для відомого радянського літературознавця спробою довести своє розуміння «свободи творчості», водночас його наслідки особисто для Андрія Синявського були пов'язані насамперед із тривалим позбавленням волі, коли він опинився у таборі, де відбулося своєрідне, як він казав про ці події свого життя, «відкриття» ним власного народу, народного ставлення до життя та літератури, до справжніх та уявних моральних цінностей тощо.

4. Одним з найбільш важливих, дійсно вражаючих його свідомість, відкриттів, що були наслідком ув'язнення Андрія Синявського, стало спостереження за ставленням до постаті та творчості Тараса Шевченка, яке він міг бачити у таборі з боку

ув'язнених українців, які опинилися там переважно з політичних та релігійних мотивів.

5. Відповідне ставлення українців до Тараса Шевченка та його творчості спонукало відомого літературознавця до певних роздумів, він не міг не замислитися над його витоками, для чого Андрій Синявський звернувся до творів Кобзаря, які були ним прочитані у російськомовних перекладах.

6. Літературознавець Андрій Синявський по-науковому чітко визначив, з одного боку, традиційність поетичної творчості Тараса Шевченка, яка була зумовлена зверненням українського поета до традиційних для середини дев'ятнадцятого століття тем знедоленого народу, долі людей з народу, долі знедоленої Батьківщині.

7. На підставі цього науковець підкреслює, що сучасники цілком природно сприймали творчість Шевченка як творчість «наближену до народної поезії», порівнювали його з російськими поетами, що вважалися «народними», але не спромоглися побачити новаторський характер творів та світосприйняття Тараса Шевченка.

8. Незважаючи на традиційність тематики творів Тараса Шевченка, потрібно, на думку Андрія Синявського, відзначити насамперед їхню принципову відміну від творів російських поетів. Літературознавець вважає, що ця відміна полягає в тому, що образна система Шевченківських творів належить не до російської поезії середини дев'ятнадцятого століття, оскільки поезія Тараса Шевченка, як доводить дослідник, суттєвим чином випередила свій час.

9. Новаторські риси поезії Шевченка, як вважає Андрій Синявський, наближають його вірші та поеми до творчості Олександра Блока та Велемира Хлебникова, оскільки відбивають стихійну природу поетичної творчості.

10. Відповідно, дивлячись на спадщину українського генія під цим кутом зору, поезію Т. Шевченка, переконаний Андрій Синявський, потрібно сприймати певною мірою як явище поезії «срібної доби» російської поезії, що з'явилося занадто рано і тому не

була належним чином оціненою сучасниками (наприклад, видатним російським критиком В. Белінським).

11. З'ясовуючи «феномен Шевченка» у російській літературі, Андрій Синявський вважає, що Т. Шевченко (свідомо або несвідомо – питання інше...) спромігся поєднати свій власний, особистісний, індивідуальний протест зі стихією народного протесту, завдяки чому став поетом, творчість якого найбільш повно та гармонійно відбивала «колективне підсвідоме» українського народу.

12. Узагальнюючи свої спостереження над творчістю Тараса Шевченка, Андрій Синявський робить висновок, що ця творчість всебічно відбиває менталітет українського народу, якому притаманне глибоке емоційне «проживання» будь-яких подій, що пов'язані або з його реальним життям, або з психічним досвідом, що робить українців надзвичайно чутливими, викликає особистісне ставлення до будь-яких подій їхнього життя.

13. Вважаємо, що досвід вдумливого «читання» відомим літературознавцем творів Тараса Шевченка є дуже корисним на сучасному етапі становлення української нації, оскільки саме творчість Шевченка має стати духовною основою цього довготривалого процесу.